

การศึกษาผลกระทบการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน*

The Effects from the operations of the institution of Financial Management for the Community

โกวิทย์ พวงงาม**

ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ***

จรีวรรณ จันทพล****

รณรงค์ จันใด*****

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลกระทบการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงแนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน สถานการณ์ และผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในด้านการสร้างความเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนและการสร้างประโยชน์แก่สมาชิกของชุมชน 2) วิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ และแผนงาน/โครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) ศึกษาผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ และผลกระทบข้างเคียงทั้งทางบวกและทางลบต่อชุมชนของแผนงานส่งเสริมการจัดตั้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และ 4) ศึกษาหาหนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนากระบวนการและพัฒนาศักยภาพทั้งในส่วน of สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเสริมด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) โดยการลงไปศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า

1. สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีรูปแบบการจัดตั้ง ที่มาของคณะกรรมการบริหาร และลักษณะการดำเนินงานคล้ายคลึงกัน สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีการบริหารจัดการด้านต่างๆ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (ร้อยละ 85.35 และ 86.54

* เพื่อศึกษาถึงแนวคิด วิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผล รูปแบบการดำเนินงาน สถานการณ์ และผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในด้านการสร้างความเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนและการสร้างประโยชน์แก่สมาชิกของชุมชน ศึกษาผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งหาหนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนากระบวนการและพัฒนาศักยภาพทั้งในส่วน of สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ศิลปสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ศิลปสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**** อาจารย์ ประจักษ์ศิลปสงเคราะห์ศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

*****อาจารย์ ประจักษ์ศิลปสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตามลำดับ) แต่มีความแตกต่างกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2554 มีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการด้านต่างๆ โดยภาพรวมต่ำกว่าทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น (ร้อยละ 70.99)

2. สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชนไม่แตกต่างกัน โดยทั้ง 3 รูปแบบมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชนในระดับมาก ส่วนประสิทธิผลของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนซึ่งวิเคราะห์จากความพึงพอใจโดยรวมของสมาชิกต่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน พบว่าสมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – พ.ศ. 2552 , พ.ศ.2553 มีความพึงพอใจต่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีความพึงพอใจต่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

3. ผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และเป็นผลกระทบในเชิงบวกที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน

4. ในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน กรมการพัฒนาชุมชนควร มีนโยบายและมาตรการจำแนกประเภทของกลุ่มออมทรัพย์และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ควรจะมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้กับคณะกรรมการบริหารสถาบัน การจัดการเงินทุนชุมชนอย่างต่อเนื่อง กำหนดลำดับของการพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเพื่อเผชิญหน้าและต่อสู้กับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ควรมีการทบทวนประเมินผลและวางระบบการติดตามการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทั้งหมด เพื่อหาแนวทางในการสนับสนุนและช่วยเหลือ

Abstract

The objectives of the research on “The Effects from the operations of the institution of Financial Management for the Community” are 1) to learn about the concept, routine, circumstances and performances of the Institutions of Financial Management for the Communities in changing and benefiting the communities ; 2) to analyze the efficiency and effectiveness of the Institutions in solving the problem concerning private debts of the communities and the members thereof; 3) to learn about the effects from the strategic plan in accordance to the objectives of the plans, as well as both positive and negative side effects on the communities from the plan to establish and strengthen the institutes, the projects to handle the

private debt problems and other relevant project; and 4) to find the most appropriate and practical policies and measures to develop the procedures and human resources of the institutions and the relevant public and private organizations. The research work is a quantitative and qualitative conclusion to support the information.

The results of research revealed that :

1. The Institutions were established from 2008 to 2011 which form source of the executive committee. And similar operational characteristics. And Managing various aspects. Whole were not significantly different (85.35 and 86.54 percent, respectively). But there is a difference to the community fund management institutions established in 2011 by the Institute of Community Capital Management was established in the year 2011, the average management aspects. Overall, under the second form above (70.99 percent).

2. The Institutions were established from 2008 to 2011 effective in the external debt problems of the communities and members of the communities, not by the three different forms in the external debt problems of the community and members of the communities on many levels. The effectiveness of institution capital management communities, which analyzes the overall satisfaction of the members of the Institute of Finance Management communities. Found that members of the communities funds management institutions established in the year 2008 – 2009 and 2010 were satisfied with the fund management community. The similar average level. But members of the finance communities management institutions established in the year 2011 were satisfied with the management of communities funds have an average level.

3. Impact on the objectives of the strategic plan of the institution, the communities fund was established in the year 2008 - 2009, 2010 were included in the average level. And a positive impact on the benefit to members and the communities.

4. Savings groups and institutions in the development of the fund management communities. The Community Development Department should have policies and measures and institutional classifications of group savings fund management communities. To determined the difference. There should be training to educate executive management, finance institutions, sustainable communities. The sequence of development finance institutions to manage communities to confront and fight the

currents of social change. There should be a review of the evaluation and monitoring of the implementation of institutional money management community as a whole. This found ways to support and help.

บทนำ

ผลจากการพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 ที่ผ่านมามองเห็นได้ว่าเป็นการพัฒนาประเทศเน้นไปในด้านของการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวของระบบทุนนิยมซึ่งยึดทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) ทั้งนี้ผลของการพัฒนาประเทศตามแนวทางดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถาบันต่างๆ ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตของคนไทยเป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐเริ่มหันมามองถึงปัญหาแท้จริงที่เกิดขึ้น และหาแนวทางแก้ไขโดยการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่เน้นพัฒนาคนเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักในการพัฒนา การดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และมีการจัดการโดยมีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ระดับล่าง เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การสร้างประชาธิปไตย รวมถึงการสร้างสังคมใหม่เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาสังคมในอนาคต โดยมีการพัฒนาคนซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา ซึ่งยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับโลก ทิศทางใหม่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้จัดทำกรอบและกำหนดทิศทางการพัฒนาใหม่ โดยอันเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชวินิจฉัยมาเป็นแนวทาง โดยยึดทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุล พอดี มีเหตุผล เป็นแนวทางในการพัฒนาทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมและมี “คน” เป็นศูนย์กลางโดยมีจุดมุ่งหมายให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” สำหรับนโยบายการบริหารประเทศของรัฐบาลในปัจจุบัน ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) จะมุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) เพื่อให้คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพเสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยเน้นการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางเศรษฐกิจและสังคม และสร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุน เพื่อการประกอบอาชีพ และรายได้อย่างทั่วถึงเร่งรัดพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็นสถาบันการเงินของชุมชนที่สามารถให้บริการเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพแก่คนในชุมชนได้ทั่วถึง และเชื่อมโยงกับธนาคารรัฐและธนาคารพาณิชย์ เพื่อให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเข้มแข็ง และได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนา 4 ประการ คือ 1) สนับสนุนกองทุนหมู่บ้านและ

ชุมชนเมืองในฐานะนิติบุคคล มีอิสระในการตัดสินใจและดำเนินงาน 2) เพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในระดับชุมชน ให้สามารถบริหารจัดการเงินทุนและการทำบัญชีของกลุ่มการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) สร้างกลไกเชื่อมโยงเงินทุนระหว่างกลุ่มการเงินด้วยกันและกลุ่มการเงินกับสถาบันการเงิน 4) ใช้สถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นกลไกในการระดมเงินทุนให้กับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและเศรษฐกิจฐานราก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

ดังนั้นมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและหมู่บ้านในรูปของกองทุน เงินทุนหมุนเวียน และเงินอุดหนุน เพื่อพัฒนาและส่งเสริมรายได้ ถูกนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ โดยมีการให้กองทุนในรูปแบบต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาความยากจนนั้น รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในลำดับต้นๆของนโยบายรัฐบาล โดยสร้างกลไกการขับเคลื่อน ผ่านทางการจัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) ขึ้น เพื่อเป็นองค์กรอำนวยการระดับชาติ และศตจ. ได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการพัฒนาชุมชนเป็นหน่วยรับผิดชอบด้านการลงทะเบียนประชาชนที่มีปัญหาความยากจนทั่วประเทศ นอกจากรับผิดชอบเกี่ยวกับทะเบียนคนยากจนแล้ว ยังมีความพยายามที่จะใช้ประโยชน์จากกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างหลากหลาย เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) กองทุนโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) กองทุนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กองทุนโคกระบือ กองทุนธนาคารข้าว กองทุนส่งเสริมอาชีพสตรี กองทุนส่งเสริมอาชีพเยาวชน กองทุนแม่บ้านเกษตรกร กองทุนช่วยเหลือจาก อบต.ฯ มาบริหารจัดการเงินทุนให้เป็นเอกภาพหนึ่งเดียว โดยการบูรณาการกองทุนชุมชนให้ไปสู่การเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ซึ่งเป้าหมายหนึ่งที่สำคัญของการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนคือ การแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของภาคประชาสังคมโดยมีการจัดตั้งนำร่องครั้งแรกในปี 7 พ.ศ. 2551 จำนวน 12 หมู่บ้าน แล้วขยายผลในปี พ.ศ. 2552 - 2553 ปีละ 75 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 162 หมู่บ้านโดยมีค่าเป้าหมายในการจัดตั้งเพิ่มในปี พ.ศ. 2554 อีก 150 หมู่บ้าน

ดังนั้นเพื่อให้สามารถทราบถึงการบรรลุเป้าหมายของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน จึงต้องมีการศึกษาผลกระทบการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ทั้งผลกระทบจากการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนงานส่งเสริมการจัดตั้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (ผลลัพธ์) และผลกระทบข้างเคียงทั้งในด้านบวกและลบจากการดำเนินงานของแผนงานและโครงการที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการจัดการเงินทุน สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชนจึงได้ขอความร่วมมือจากสถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และคณะเป็นผู้ดำเนินการศึกษาผลกระทบการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เพื่อนำข้อค้นพบมากำหนดเป็นนโยบายและมาตรการด้านการพัฒนากระบวนการและบุคลากรขององค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน สถานการณ์ และผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในด้านการสร้างความเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนและการสร้างประโยชน์แก่สมาชิกของชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของชุมชนและสมาชิกของชุมชน
3. เพื่อศึกษาผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ และผลกระทบข้างเคียงทั้งทางบวกและทางลบต่อชุมชนของแผนงานส่งเสริมการจัดตั้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน โครงการส่งเสริมการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบ และแผนงาน/โครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อศึกษาหานโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนากระบวนการและพัฒนาศักยภาพทั้งในส่วนของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการศึกษาวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยต่อเนื่องจากการทำยุทธศาสตร์ของสำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน โดยมีขอบเขตการศึกษาวิจัย ดังนี้

ขอบเขตเนื้อหา

เป็นการศึกษาถึงผลกระทบ (Impact) ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่มีต่อชุมชน โดยศึกษาถึงแนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน สถานการณ์และผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน การวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของชุมชนและสมาชิกของชุมชน ผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ และผลกระทบข้างเคียงทั้งทางบวกและทางลบต่อชุมชน ทั้งนี้เพื่อนำข้อค้นพบมากำหนดเป็นนโยบายและมาตรการด้านการพัฒนากระบวนการและพัฒนาศักยภาพของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาวิจัยจะใช้กรอบแนวคิดตามแผนยุทธศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2551 – 2554 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาทุนชุมชน

แผนภาพที่ 1 แสดงแผนที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาทุนชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลกระทบการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Method) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

1.1 ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรการเงินชุมชนในประเทศไทย แผนยุทธศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2551-2554 สถานการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทุนชุมชน กองทุนชุมชนและเครือข่าย องค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง ภายนอกชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนและสถาบันการเงินของชุมชน ประธานกลุ่มองค์กรที่เข้าร่วมการจัดตั้งเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน คณะกรรมการสถาบันสถาบันการจัดการเงินทุน ประชาชนที่เป็นสมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ราษฎรชาวบ้าน ผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในด้านการสร้างความเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนและการสร้างประโยชน์แก่สมาชิกของชุมชน และศึกษาผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ และผลกระทบข้างเคียงทั้งทางบวกและทางลบต่อชุมชน

1.3 การสำรวจความคิดเห็นโดยใช้แบบสอบถามจากสมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน คณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุน และผู้นำกองทุนสถาบันการจัดการเงินทุน เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในด้านการสร้างความเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนและการสร้างประโยชน์แก่สมาชิกของชุมชน และศึกษาผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ และผลกระทบข้างเคียงทั้งทางบวกและทางลบต่อชุมชน

2. ขั้นตอนในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ในการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชน

2.1 ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนของแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การ เงินชุมชนในประเทศไทย แผนยุทธศาสตร์ กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2551-2554 สถานการณ์ ต่างๆที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำร่างดัชนีชี้วัดหลัก (KPIs) และเกณฑ์มาตรฐาน (Criteria) ในการวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.2 ตรวจสอบดัชนีชี้วัดหลัก (KPIs) และเกณฑ์มาตรฐาน (Criteria) ในการวิเคราะห์ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยการสนทนากลุ่ม

2.3 การตรวจสอบดัชนีชี้วัดหลัก (KPIs) และเกณฑ์มาตรฐาน (Criteria) โดยการทดลองใช้ กับกลุ่มสถาบันการเงินชุมชนอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

2.4 การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนตาม ดัชนีชี้วัดหลัก (KPIs) และเกณฑ์มาตรฐาน (Criteria) และวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว บันทึกผลในเชิงเปรียบเทียบ

3. ขั้นตอนในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนา กระบวนการและพัฒนากุศลกรทั้งในส่วนของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ส่วนของภาครัฐและ เอกชน

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีในการพัฒนา กระบวนการและพัฒนากุศลกรในสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และสภาพแวดล้อมต่างๆที่เกี่ยวข้อง

3.2 การศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนต้นแบบ

3.3 ใช้เทคนิค Scenario Planning ในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและ เป็นไปได้ในการพัฒนากระบวนการและพัฒนากุศลกรทั้งในส่วนของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ส่วนของภาครัฐและเอกชน

3.4 ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากการประชุม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ชุด โดยนักวิจัยจะต้องใช้การสัมภาษณ์ด้วยตนเองในการเก็บ รวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1.1 แบบสอบถามสำหรับคณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเกี่ยวกับ แนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน สถานการณ์ และผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดเงินทุนชุมชน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และข้อ คำถามปลายเปิด

4.1.2 แบบสอบถามสำหรับสมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเกี่ยวกับแนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน สถานการณ์ และผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดเงินทุนชุมชน เป็นแบบ

ตรวจสอบรายการ (Check list) มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และข้อคำถามปลายเปิด

4.1.3 แบบสอบถามสำหรับผู้นำกองทุนและเครือข่าย เกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดเงินทุนชุมชน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และข้อคำถามปลายเปิด

4.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน สถานการณ์ และผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดเงินทุนชุมชน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค

4.3 แนวทางการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน สถานการณ์ และผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดเงินทุนชุมชน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 หลังจากได้รับแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล ลงรหัสและทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด โดยการวิเคราะห์และสรุปประเด็นสำคัญ และเสนอในลักษณะของความเรียง

5.3 การวิเคราะห์เพื่อหาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) โดยจะพิจารณาจากผลการดำเนินงานในด้านต่างๆ และผลกระทบข้างเคียงที่มีต่อชุมชน ตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนนั้น ผู้วิจัยจะพิจารณาจากคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษผลกระทบการดำเนินงานของสถาบันการจัดเงินทุนชุมชน ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. แนวคิด รูปแบบการดำเนินงาน สถานการณ์ และผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในด้านการสร้างความเปลี่ยนแปลงแก่ชุมชนและการสร้างประโยชน์แก่สมาชิกชุมชน พบว่า

1.1 รูปแบบการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

รูปแบบการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีความคล้ายคลึงกันทั้ง 3 รูปแบบ โดยทั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 ส่วนมากระบุว่าเป็นการยกระดับกลุ่มออมทรัพย์ให้เป็นแกนหลักเชื่อมประสานให้เป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ การเชื่อมโยงการบริหารจัดการกองทุนเข้าด้วยกัน ไม่รวมเงินทุน โดยไม่มีการยุบรวมกองทุน

1.2 ที่มาของคณะกรรมการบริหารสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

ที่มาของคณะกรรมการบริหารสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนคล้ายคลึงกันทั้ง 3 รูปแบบ ทั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 โดยส่วนมากระบุว่ามาจากการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารใหม่ซึ่งมาจากตัวแทนกองทุนที่เป็นสมาชิกและผู้นำ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารใหม่ซึ่งมาจากตัวแทนกองทุนที่เป็นสมาชิก

1.3 ลักษณะการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

ลักษณะการบริหารงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีความคล้ายคลึงกันทั้ง 3 รูปแบบ ทั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 โดยส่วนมากระบุว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีจำนวนคณะกรรมการดำเนินงานโดยเฉลี่ย 17 - 20 คน มีการจัดประชุมคณะกรรมการโดยเฉลี่ยจำนวน 10 ครั้ง/ปี มีการจัดประชุมใหญ่สมาชิกโดยเฉลี่ยจำนวน 2 ครั้ง/ปี โดยมีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมโดยเฉลี่ยมากกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิก มีการกำหนดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน โดยเฉลี่ยแบ่งฝ่ายงานตามโครงสร้างองค์กรออกเป็น 5 ฝ่ายงาน ในส่วนของการให้บริการพบว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนส่วนใหญ่จะเปิดให้บริการเป็นบางวัน โดยเปิดให้บริการโดยเฉลี่ยวันละประมาณ 5 - 6 ชั่วโมง และมีสำนักงานเพื่อดำเนินการ โดยมีสำนักงานแยกเป็นสัดส่วนอยู่ในพื้นที่ของส่วนรวม

1.4 การบริหารจัดการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

1.4.1 การบริหารจัดการด้านโครงสร้างองค์กร

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีการบริหารจัดการด้านโครงสร้างองค์กรไม่แตกต่างกัน (ร้อยละ 91.06 และ 90.00 ตามลำดับ) แต่มีความแตกต่างกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการด้านโครงสร้างองค์กรต่ำกว่าทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น (ร้อยละ 83.08)

1.4.2 ผลการดำเนินงานด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีการบริหารจัดการด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยแตกต่างกัน (ร้อยละ 87.23, 89.17 และ 80.23 ตามลำดับ)

1.4.3 การบริหารจัดการด้านการดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับ

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีการบริหารจัดการด้านการดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับไม่แตกต่างกัน (ร้อยละ 91.00 และ 94.40 ตามลำดับ) แต่มีความแตกต่างกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มี

ค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการด้านการดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับต่ำกว่าทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น (ร้อยละ 77.13) หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีการดำเนินการประชุมคณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนไม่แตกต่างกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องการดำเนินการประชุมใหญ่สามัญประจำปี การดำเนินการกำหนดวงเงินกู้และการอนุมัติเงินกู้ และการดำเนินการกำหนดระเบียบการเงิน โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีค่าเฉลี่ยในการบริหารจัดการเรื่องดังกล่าวต่ำกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และ พ.ศ.2553 (ร้อยละ 66.20, 74.60 และ 79.20 ตามลำดับ)

1.4.4 การบริหารจัดการด้านระบบการจัดทำบัญชี

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีการบริหารจัดการด้านระบบการจัดทำบัญชีไม่แตกต่างกัน (ร้อยละ 79.80 และ 76.05 ตามลำดับ) แต่มีความแตกต่างกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการด้านระบบการจัดทำบัญชีต่ำกว่าทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น (ร้อยละ 50.90) หากพิจารณาในรายละเอียดพบว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีการดำเนินการบันทึกบัญชีเป็นปัจจุบันและการดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบบัญชีไม่แตกต่างกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องการดำเนินแยกบัญชีในแต่ละธุรกิจ การจัดหางบดุล การจัดทำงบกำไรขาดทุน และการจัดทำรายละเอียดประกอบงบการเงิน โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าวต่ำกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และ พ.ศ.2553 (ร้อยละ 56.90, 33.10, 35.40, และ 43.80 ตามลำดับ)

1.4.5 การบริหารจัดการด้านการเงิน

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีการบริหารจัดการด้านการเงินไม่แตกต่างกัน (ร้อยละ 77.33 และ 84.20 ตามลำดับ) แต่มีความแตกต่างกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการด้านการเงินต่ำกว่าทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น (ร้อยละ 54.37)

1.4.6 ผลการดำเนินงานด้านการเรียนรู้ขององค์กร

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีการบริหารจัดการด้านการเรียนรู้ขององค์กรไม่แตกต่างกัน (ร้อยละ 84.03 และ 85.00 ตามลำดับ) แต่มีความแตกต่างกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

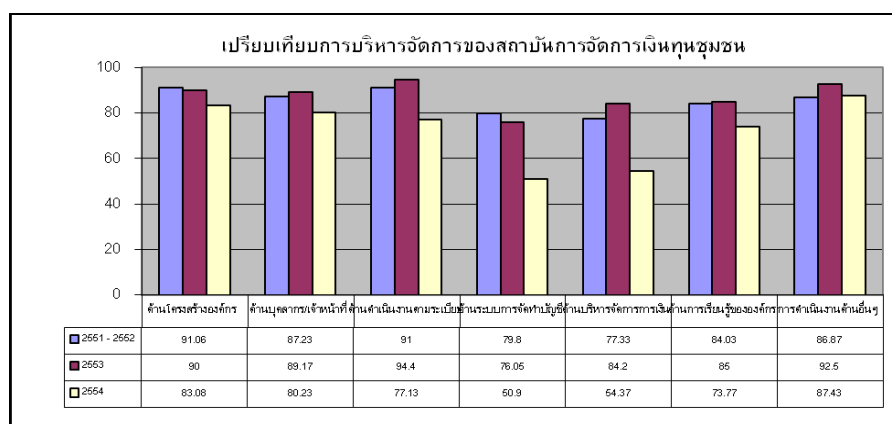
ที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการด้านการเรียนรู้ขององค์กรต่ำกว่าทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น (ร้อยละ 73.77)

1.4.7 การบริหารจัดการด้านการบริหารจัดการด้านสถานที่ วันและเวลาทำการ และการกำหนด ประกาศอัตราดอกเบี้ยของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีการบริหารจัดการด้านสถานที่ วันและเวลาทำการ และการกำหนดประกาศอัตราดอกเบี้ยไม่แตกต่างกัน โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีการบริหารจัดการด้านดังกล่าวสูงกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 และ พ.ศ.2551 – 2552 (ร้อยละ 92.50, 87.43 และ 86.87 ตามลำดับ)

1.4.8 เปรียบเทียบการบริหารจัดการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีการบริหารจัดการด้านต่างๆ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน (ร้อยละ 85.35 และ 86.54 ตามลำดับ) แต่มีความแตกต่างกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีค่าเฉลี่ยการบริหารจัดการด้านต่างๆ โดยภาพรวมต่ำกว่าทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น (ร้อยละ 70.99) ตามแผนภาพ ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบการบริหารจัดการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

1.5 ผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

1.5.1 ผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีผลการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมใน 6 เรื่องต่อไปนี้สูงกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.

2551 – 2552 และ พ.ศ.2554 คือ (1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (2) การมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (3) การมีส่วนร่วมในการรับรู้การแสดงผลงานของสถาบันฯ (4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมระดมเงินทุน (5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปล่อยเงินกู้ และ (6) การมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการและการปันผลให้กับสมาชิก ส่วนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีผลการดำเนินงานในด้านการมีส่วนร่วมใน 6 เรื่องต่อไปนี้สูงกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และ พ.ศ.2553 คือ (1) การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งคณะกรรมการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน (2) การเข้าร่วมประชุมที่สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนจัดขึ้น (3) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในเวทีเรียนรู้ เช่น เวทีสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันฯ (4) การมีส่วนร่วมในการบริจาคทรัพย์สิน การบริจาคเงิน การสละแรงงานเข้าช่วยสถาบันฯ (อย่างใดอย่างหนึ่ง) (5) การมีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์และชักชวนผู้อื่นเข้าเป็นสมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และ (6) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

1.5.2 ผลการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมองค์กร

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีผลการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมองค์กรไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 - 2552 มีผลการดำเนินการในด้านวัฒนธรรมองค์กรใน 2 เรื่องต่อไปนี้สูงกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี 2553 และ พ.ศ.2554 คือ (1) ผู้ปฏิบัติงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และ (2) มีการให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เพื่อเป็นการกระตุ้นการปฏิบัติงาน ส่วนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีผลการดำเนินงานในด้านวัฒนธรรมองค์กรใน 2 เรื่องต่อไปนี้สูงกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และ พ.ศ.2554 คือ (1) ผู้ปฏิบัติงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน และ (2) การปฏิบัติงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนยึดหลักการการมีส่วนร่วม

1.5.3 ผลการดำเนินงานด้านการสนับสนุนจากภายนอก

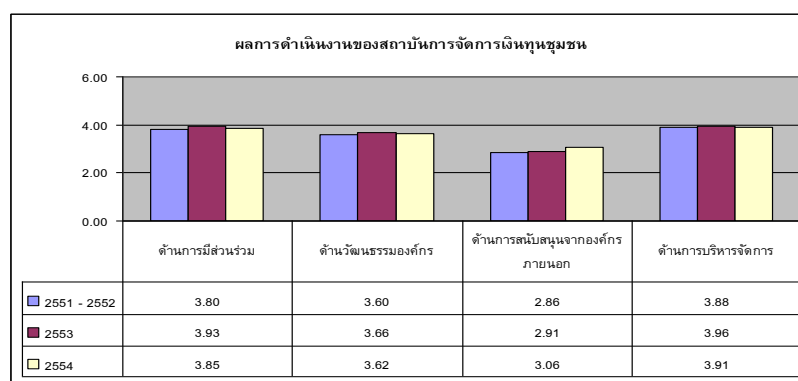
สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีผลการดำเนินงานด้านการสนับสนุนจากภายนอกไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีผลการดำเนินงานในด้านการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกสูงกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และ พ.ศ.2553

1.5.4 ผลการดำเนินงานด้านการวางแผนการดำเนินงาน

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีผลการดำเนินงานด้านการวางแผนการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2553 มีผลการดำเนินการในด้านการวางแผนการดำเนินงานใน 6 เรื่องต่อไปนี้สูงกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และ พ.ศ.2554 คือ (1) สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน (2) สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีการจัดโครงสร้างขององค์กรอย่างชัดเจน (3) สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกอย่างชัดเจน (4) สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานอย่างชัดเจน (5) สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีการคัดเลือกคณะกรรมการโดยให้สมาชิกมีส่วนร่วม และ (6) สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนเปิดโอกาสให้คณะกรรมการและสมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ส่วนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีผลการดำเนินการในด้านการวางแผนการดำเนินงานในเรื่องสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีการวางแผนการทำงานอย่างชัดเจนสูงกว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และ พ.ศ.2553

1.5.5 สรุปผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีผลการดำเนินงานด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 แสดงผลการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนในการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชน

2.1 ประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชนของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ. 2553 และ พ.ศ.2554

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551-2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชนไม่แตกต่างกัน โดยทั้ง 3 รูปแบบมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชนในระดับมาก

2.2 ประสิทธิภาพของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551-2552 ปี พ.ศ.2553 และ ปี พ.ศ.2554

2.2.1 ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการบริหารงาน

สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทั้ง 3 รูปแบบมีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.2.2 ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกิจกรรมการให้บริการ

สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทั้ง 3 รูปแบบมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการให้บริการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

2.2.3 ความพึงพอใจของสมาชิกต่อกระบวนการให้บริการ

สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 และ พ.ศ.2553 มีความพึงพอใจต่อกระบวนการขั้นตอนในการให้บริการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีความพึงพอใจต่อกระบวนการขั้นตอนในการให้บริการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

2.2.4 ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่

สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทั้ง 3 รูปแบบมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.2.5 ความพึงพอใจของสมาชิกต่อสิ่งอำนวยความสะดวก

สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทั้ง 3 รูปแบบมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2.2.6 สรุปความพึงพอใจโดยรวมของสมาชิกต่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ. 2551 – 2552 พ.ศ. 2553 และ พ.ศ. 2554

สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2551 – 2552 และ พ.ศ.2553 มีความพึงพอใจต่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แต่สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2554 มีความพึงพอใจต่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และหากพิจารณาในรายละเอียดพบว่า สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2553 มีความพึงพอใจต่อสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (3.64) รองลงมาคือ สมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี

พ.ศ.2551 - 2552 (3.56) และสมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2554 (3.47) ตามลำดับ

3. ผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ และผลกระทบข้างเคียงทั้งทางบวกและทางลบต่อชุมชนของแผนงานส่งเสริมการจัดตั้งและเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนโครงการส่งเสริมการบริหารจัดการแก้ปัญหาหนี้ในระบบ และแผนงานโครงการอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

3.1 ผลการศึกษาผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์

ผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทั้ง 3 รูปแบบ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และเป็นผลกระทบในเชิงบวกที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดก็พบเช่นเดียวกันว่า เกือบทุกประเด็นก่อให้เกิดผลในเชิงบวกโดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นประเด็นการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชนของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 - 2552 และ พ.ศ.2554 ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

3.2 ผลกระทบข้างเคียงทางบวกและทางลบต่อชุมชนของแผนงานส่งเสริมการจัดตั้งและเสริมสร้างความเข้มแข็ง

สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีผลกระทบข้างเคียงทางบวกมากกว่าผลกระทบข้างเคียงทางลบ และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดก็พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 1,168 คน ได้ระบุว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทำให้เกิดผลทางบวกต่อสมาชิกและชุมชนใน 6 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้ (1)การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (2) แก้ปัญหานี้สิน (3)ทำให้มีการออมมากขึ้น (4) และสะดวกสบายต่อการฝาก - ถอนเงินเพราะใกล้บ้าน (5) สถานะทางการเงินของสมาชิกและครอบครัวดีขึ้น และ (6) มีการจัดสวัสดิการต่างๆ ทั้งนี้มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพียงเล็กน้อยมีเพียง 204 คน ได้ระบุว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทำให้เกิดผลทางลบต่อสมาชิกและชุมชนใน 6 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้ (1) สมาชิกยังขาดความเข้าใจเรื่องการบริหารงานของสถาบัน (2) สมาชิกส่งเงินไม่ตรงเวลา (3) การกู้ยืมก่อให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้น (4) มีปัญหาด้านการบริหาร (5) คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน และ (6) การกู้ยืมก่อให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้น

4. นโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนากระบวนการและพัฒนาศักยภาพบุคลากร ทั้งในส่วนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

4.1 ด้านการพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

จากข้อค้นพบจากผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่ารูปแบบการจัดตั้ง ที่มาของคณะกรรมการบริหาร และลักษณะการบริหารงานสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนโดยภาพรวมมีความคล้ายคลึงกัน แต่หากพิจารณาในรายละเอียดจากข้อมูลเชิงคุณภาพจะพบว่ามีความแตกต่างกันในรายละเอียดของการดำเนินการในแต่ละพื้นที่ เช่น ลักษณะการบริหารงาน ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน โดยจะเห็นได้จากการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ที่จะต้องมีการประชุมร่วมกันกับคณะกรรมการบริหารและกลุ่มภาคีการพัฒนาเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารงานที่เหมาะสมกับบริบทของ

ชุมชนของตน ดังนั้นในการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน ควรจะจำแนกประเภทของกลุ่มออมทรัพย์และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่แตกต่างกัน โดยการแบ่งกลุ่มสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนสามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ (1) สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่พร้อมจะเติบโตเป็นสถาบันการเงิน (2) สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่ดำเนินการภายใต้แนวทางของกรมพัฒนาชุมชน (3) สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่ยังไม่มีการดำเนินงานใดๆ เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน กรมพัฒนาชุมชนควรศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจและประเมินศักยภาพของกลุ่มโดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังกล่าว เพื่อกำหนดเป็นมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบัน (ISO) ของทั้ง 3 รูปแบบและกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จการดำเนินงานของสถาบัน

4.2 การพัฒนาความรู้ความสามารถของคณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

จากข้อค้นพบจากผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพที่พบว่าคณะกรรมการบริหารสถาบันและสมาชิกสถาบันถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถาบัน ทั้งนี้เนื่องจากการร่วมกลุ่มของชุมชน ผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทางของชุมชน เช่น กรณีของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนบ้านเหล่ายาว ที่พบว่าปัจจัยที่ทำให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนประสบความสำเร็จประการหนึ่งคือ ผู้นำและคณะกรรมการมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส เป็นธรรม เป็นที่ นับถือของสมาชิก เพราะสมาชิกจะมีความเชื่อมั่นในการดำเนินงาน ทำให้มีการสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการมีเงินออมมากขึ้น และสามารถให้บริการแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึง อันจะทำให้การดำเนินงานของสถาบันราบรื่นไม่ติดขัดแต่อย่างใด ซึ่งจากผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีการดำเนินงานในบางเรื่องที่เป็นระบบชัดเจน เช่น การดำเนินการในด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ ด้านการดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ด้านบริหารจัดการการเงิน ด้านการเรียนรู้ขององค์กร แต่ก็ยังพบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานในหลายเรื่องสำคัญโดยเฉพาะด้านระบบการจัดบัญชี และด้านบริหารจัดการ ประกอบกับผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณในส่วนของผลกระทบข้างเคียงทางลบต่อชุมชน ก็ยังพบปัญหาอุปสรรคในเรื่องของคณะกรรมการที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่าในปัจจุบันยังมีคณะกรรมการบริหารสถาบันยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและแนวทางของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนตามจุดประสงค์ของกรมพัฒนาชุมชน ดังนั้นกรมการพัฒนาชุมชน ควรจะมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้กับคณะกรรมการบริหารสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยวิธีการให้ความรู้ที่หลากหลาย อาทิ การอบรม การศึกษาดูงาน การทดลองปฏิบัติจริง เพื่อเป็นการเสริมสร้างศักยภาพการทำงานให้มากขึ้น

4.3 ข้อเสนอต่อโครงสร้างการบริหารจัดการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

จากข้อค้นพบจากผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ ที่พบว่ารูปแบบการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน ทั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 โดยเป็นการยกระดับจากกลุ่มออมทรัพย์เดิมให้เป็นสถาบันการจัดการ

เงินทุนชุมชน ในกรณีที่ที่มาของคณะกรรมการบริหารสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนก็คล้ายคลึงกัน โดยเป็นการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารใหม่ซึ่งมาจากตัวแทนกองทุนที่เป็นสมาชิกและผู้นำ ผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ส่วนลักษณะการบริหารงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีความคล้ายคลึงกันเช่นกัน โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีจำนวนคณะกรรมการดำเนินงาน 17 - 20 คน มีการจัดประชุมคณะกรรมการจำนวน 10 ครั้ง/ปี มีการจัดประชุมใหญ่สมาชิกจำนวน 2 ครั้ง/ปี โดยมีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมมากกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิก มีการกำหนดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน โดยแบ่งฝ่ายงานตามโครงสร้างองค์กรออกเป็น 5 ฝ่ายงาน ดังนั้นแนวทางการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2553 จึงถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงแนวทางที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

ประเด็น	ข้อเสนอแนะ
รูปแบบการจัดตั้ง	ให้มีการประเมินความพร้อมของกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน โดยแบ่งกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่พร้อมจะเติบโตเป็นสถาบันการเงิน 2. สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่ดำเนินการภายใต้แนวทางของกรมพัฒนาชุมชน 3. สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่ยังไม่มีการดำเนินงานใดๆ เพื่อจะได้นำไปสู่การกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่แตกต่างกัน
โครงสร้าง คณะกรรมการ	การกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการจำนวนไม่เกิน 15 คน และมีที่ปรึกษาจากภายนอกซึ่งประกอบด้วยภาคีการพัฒนา บุคคลที่เป็นที่ศรัทธาของสมาชิกและชาวบ้าน รวมถึงผู้อาวุโสในหมู่บ้านอีกด้วย
สมาชิก	เปิดรับสมาชิกได้ทั้งรายกลุ่ม และรายบุคคล โดยใช้กลไกกลุ่มออมทรัพย์เป็นฐานในการดำเนินงาน
ข้อบังคับ	ควรกำหนดข้อบังคับให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ และให้ผ่านการเห็นชอบจากประชาคมในหมู่บ้านชุมชน
กิจกรรม	ให้ความสำคัญกับกิจกรรม 3 ประเภทหลักคือ 1. การลงทุนหรือแสวงหากำไร 2. การจัดสวัสดิการชุมชน และ 3. การพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
แนวทางขับเคลื่อน	1. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการสถาบันอย่างต่อเนื่อง 2. สร้างความร่วมมือกับภาคีภายนอก 3. จัดกิจกรรมที่หลากหลายครอบคลุมความต้องการของสมาชิก 4. สร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกครัวเรือนเข้าเป็นสมาชิกสถาบัน 5. ร่วมกันหาข้อกำหนดร่วมกันระหว่างสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนกับกลุ่มต่างๆ

สรุปและอภิปรายผล

1. รูปแบบการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน

รูปแบบการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีความคล้ายคลึงกัน ทั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 โดยเป็นการยกระดับจากกลุ่มออมทรัพย์เดิมให้เป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนซึ่งสอดคล้องกับที่มาของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดไว้ดังนี้ “สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมาจากการรวมกลุ่ม องค์กร และกองทุนต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มผู้ใช้น้ำ องค์กรสตรี กองทุนกลุ่มอาชีพ กองทุน กทบ. กองทุน กข.คจ. เป็นต้น รวมกันจัดตั้งเป็นสถาบันฯ ทั้งนี้ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นสมาชิกและเป็นแกนนำในการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและสามารถเป็นแกนนำในการเชื่อมโยงเครือข่ายกองทุนในหมู่บ้านได้ ลักษณะการบริหารงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีความคล้ายคลึงกันทั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีจำนวนคณะกรรมการดำเนินงาน 17 - 20 คน มีการจัดประชุมคณะกรรมการจำนวน 10 ครั้ง/ปี มีการจัดประชุมใหญ่สมาชิกจำนวน 2 ครั้ง/ปี โดยมีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมมากกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิก มีการกำหนดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน โดยแบ่งฝ่ายงานตามโครงสร้างองค์กรออกเป็น 5 ฝ่ายงาน ในส่วนของการให้บริการพบว่าสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนส่วนใหญ่จะเปิดให้บริการเป็นบางวัน โดยเปิดให้บริการวันละประมาณ 5 - 6 ชั่วโมง และมีสำนักงานเพื่อดำเนินการ โดยเป็นสำนักงานแยกเป็นสัดส่วนอยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการจัดทำระเบียบข้อบังคับ การดำเนินงานของสถาบันฯ ที่กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดไว้ดังนี้ “ควรกำหนดให้มีรายละเอียดการบริหารจัดการที่ครอบคลุมการดำเนินงานของกองทุนทุกกองทุน โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารกองทุนต่างๆ ในชุมชน และมอบให้ทุกกองทุนดังกล่าวนำไปใช้ประกอบเป็นแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนตนเอง” ซึ่งคณะกรรมการบริหารกองทุนต่างๆ ในชุมชนได้ร่วมกันพิจารณาแล้วกำหนดระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ทั้งนี้ในการบริหารงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนควรจะต้องกำหนดให้มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อจะได้ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกได้อย่างเต็มที่ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 มีการดำเนินการในด้านโครงสร้างองค์กร และด้านระบบการจัดทำบัญชีสูงสุด ส่วนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีการดำเนินการในด้านบุคลากร/เจ้าหน้าที่ ด้านการดำเนินงานตามระเบียบข้อบังคับ ด้านบริหารจัดการการเงิน ด้านการเรียนรู้ขององค์กร และด้านอื่นๆ สูงที่สุด ส่วนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 มีการดำเนินการในด้านต่างๆ ต่ำที่สุดซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วีรบูรณ์ วิสารทสกุล ที่ได้ระบุถึงตัวชี้วัด 2 มิติขององค์กรการเงินประเภทประกอบการทางสังคม (Social Enterprise) ที่เป็นองค์กรการเงินที่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ดี อันประกอบด้วย 1) มิติทางการเงิน ได้แก่ ความสามารถของสมาชิกในการคืนเงินกู้ ความเพียงพอของเงินกู้ ประสิทธิภาพการใช้จ่ายเงิน และการ

สืบทอดของกรรมการ 2) มิติทางสังคม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความพอเพียงของเงินสวัสดิการ การเข้าถึงคนจน ผลต่ออาชีพ การลดภาระเงินกู้ยืมในระบบ ซึ่งหากพิจารณาจากผลการวิจัยจะพบว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนแต่ละที่แห่งล้วนมีความพยายามในการบริหารผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามตัวชี้วัดในการที่จะเป็นองค์กรการเงินที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกได้ดี

2. สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ

โดยสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2553 มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชนสูงสุด (3.85) รองลงมาคือ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2551 – 2552 (3.83) และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2554 (3.74) ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการเคลื่อนไหวของขบวนการสถาบันการเงินชุมชน/องค์กรการเงินชุมชนในปัจจุบัน ที่มีการจัดการเชื่อมโยงกองทุนภายในชุมชน: การใช้ทุนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด/ลดการพึ่งพา/เป็นหนี้ภายนอก โดยมีหลายพื้นที่ได้ดำเนินการเรื่องนี้ ยกตัวอย่างเช่น เช่น บ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง เป็นพื้นที่หนึ่งที่ชุมชนร่วมกันหาแนวทางจัดการทุน แก้ไขปัญหานี้สินของคนในหมู่บ้าน การเกิดกองทุน/กลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน รวมทั้งแหล่งเงินจากภายนอก (ธกส.) ทำให้ชาวบ้านเป็นหนี้หลายทาง ทำให้มีปัญหาเรื่องการชำระหนี้สิน ชาวบ้านจึงหันมาหาหรือที่จะแก้ไขปัญหาหนี้สินร่วมกัน

ประสิทธิผลของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน สมาชิกของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2553 มีผลความพึงพอใจต่อการให้บริการโดยภาพรวมสูงสุด (3.64) รองลงมาคือ สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 - 2552 (3.56) และสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2554 (3.47) ตามลำดับซึ่งสอดคล้องกับ จิตติ มงคลชัยอรัญญา ที่ได้อธิบายกระบวนการและขั้นตอนในการจัดตั้ง และสนับสนุนการดำรงอยู่ของกลุ่ม จากประสบการณ์การทำงาน โดยจำแนกออกเป็น 5 กระบวนการคือ (1) การปลูกจิตสำนึก (2) การรวมพลัง (3) การส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยี (4) การบริหารจัดการ และ (5) กระบวนการสนับสนุน ซึ่งจะเป็แนวทางในการสร้างพลังของกลุ่ม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับขั้นตอนการดำเนินงานกลุ่ม ที่กำหนดไว้ว่า เมื่อกลุ่มได้กำเนิดขึ้นมาแล้วจะทำอย่างไรกลุ่มจึงจะยังคงเป็นกลุ่มอยู่อย่างมีความหมาย คือ สมาชิกกลุ่มยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และทุกคนในกลุ่มยังคงกระทำกิจกรรมมุ่งสู่วัตถุประสงค์ของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทุกคนพอใจในการทำงานร่วมกัน และองค์ประกอบในการดำเนินงานกลุ่ม ประกอบด้วย 1) กำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ว่ากลุ่มจะดำเนินงานอะไร เพื่ออะไร 2) ข้อตกลงร่วม หรือกฎระเบียบข้อตกลง 3) การวางแผน 4) ดำเนินงานตามแบบ เช่น การประชุมสมาชิก การถ่ายทอดความรู้ การรับรู้ การบันทึก และการจัดทำบัญชี 5) พัฒนาผู้นำและสมาชิกให้มีจิตสำนึกในการทำงานร่วมกัน 6) การประเมินผล โดยกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม และขยายผล

3. ผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์

สถาบันการจัดเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2553 มีผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันการจัดเงินทุนชุมชนสูงสุด (3.77) รองลงมาคือ สถาบันการจัดเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551 – 2552 (3.68) และสถาบันการจัดเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2554 (3.66) หากพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าสถาบันการจัดเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2553 มีผลกระทบในด้านต่อไปนี้สูงที่สุด คือ (1) การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น (2) สถานะทางการเงินของสมาชิกและครอบครัวดีขึ้น (3) สมาชิกมีการออมมากขึ้น (4) สร้างการเรียนรู้และพัฒนาสมาชิกในการบริหารเงิน (5) การจัดสวัสดิการให้กับสมาชิกและชุมชน และ (6) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ส่วนในเรื่องการแก้ปัญหาหนี้สินพบว่าสถาบันการจัดเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งในปี พ.ศ.2551-2552 และ พ.ศ.2553 มีผลกระทบในด้านนี้สูงที่สุดเท่ากัน ซึ่งเป็นไปตามประโยชน์ของการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ที่กรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดไว้

ส่วนผลกระทบข้างเคียงทั้งทางบวกและทางลบต่อชุมชน ด้านผลกระทบทางบวกในเรื่องต่างๆ ดังนี้ (1) การสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน (2) ทำให้มีการออมมากขึ้น (3) แก้ปัญหาหนี้สิน (4) สะดวกสบายต่อการฝาก – ถอนเงินเพราะใกล้บ้าน (5) สถานะทางการเงินของสมาชิกและครอบครัวดีขึ้น และ (6) มีการจัดสวัสดิการต่างๆ ด้านผลกระทบทางลบในเรื่องต่างๆ ดังนี้ (1) ไม่สามารถให้สมาชิกกู้ยืมได้ตามต้องการ (2) ผลตอบแทนของคณะกรรมการน้อยเกินไป (3) การกู้ยืมก่อให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้น (4) หาค้นค้าประกันได้ยาก (5) ขาดความเข้าใจเรื่องการบริหารงานของสถาบัน และ (6) การดำเนินการฝาก - ถอนยังล่าช้าซึ่งสอดคล้องกับ วีรบุรณ วิสารทสกุล ที่ได้เสนอประเด็นที่น่าเป็นห่วงสำหรับองค์กรการเงินรากฐานเงิน คือ (1) องค์กรการเงินส่วนใหญ่ ยังเน้นไปที่การรักษาเงินขององค์กรให้ไม่หายมากกว่าการหาทางที่จะนำเงินเหล่านั้นไปใช้ในการลงทุนเพื่อมุ่งกำไร (2) การบริหารจัดการขององค์กรการเงินรากฐานยังมีความเสี่ยงอยู่หลายประการ (3) สำหรับองค์กรการเงินรากฐานที่เน้นการจัดสวัสดิการ (welfare base model) นั้น เช่น เครือข่ายกองทุนสวัสดิการวันละบาท กองทุนฌาปนกิจ ซึ่งปัจจุบันมีการโฆษณาโดยใช้การที่สมาชิกจะได้รับผลประโยชน์สวัสดิการคืนเป็นเงินก้อนใหญ่ นำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการดึงสมาชิกนั้น ถือว่าความเสี่ยงส่วนใหญ่จะอยู่ที่ความเพียงพอของเงินทุนในการจัดสวัสดิการนั่นเอง (4) สำหรับองค์กรการเงินรากฐานที่เน้นการปล่อยกู้ (lending base model) เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง สถาบันการเงินชุมชน นั้น ความเสี่ยงหลักจะอยู่ที่ สมาชิกจะไม่สามารถใช้เงินกู้เหล่านั้นมาเพื่อยกระดับฐานะของตัวเองได้ ข้างยังทำให้ภาระหนี้เพิ่มขึ้นหรือไม่ได้ทำให้หนี้สินลดลง แต่ปัจจุบันปัญหานี้ ยังไม่ได้สะท้อนออกมาในรูปของหนี้เสีย トラบดีที่ผู้กู้สามารถใช้วิธีหมุนหนี้ได้ และรัฐบาลยังคงให้การสนับสนุนสถานภาพของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำรงอยู่ ด้วยการใส่เงินให้เปล่าลงไปโครงการอยู่เรื่อยๆ หรือเรียกได้ว่าองค์กรการเงินประเภทนี้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองไปแล้ว เมื่อพิจารณาบริบทนโยบายการเมืองและการแข่งขันเชิงนโยบายทางการเมืองที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

4. การศึกษาหานโยบายและมาตรการที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการพัฒนากระบวนการและพัฒนาบุคลากร ทั้งในส่วนสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

จากข้อค้นพบจากผลการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณโดยการสำรวจความคิดเห็นจากคณะกรรมการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน สมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และผู้นำกองทุนและเครือข่าย ประกอบกับข้อค้นพบจากผลการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จากการลงพื้นที่ของนักวิจัยซึ่งได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คณะกรรมการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน สมาชิกสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ตลอดจนการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับคณะกรรมการของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน และข้อมูลจากการจัดประชุมเพื่อสะท้อนความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญจากไตรภาค คณะผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์จัดทำเป็นข้อพิจารณาเพื่อการพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนให้สามารถดำเนินการบรรลุเป้าหมายของกรมการพัฒนาชุมชน โดยบุคลากรของกรมพัฒนาชุมชนควรมีแนวทางการในการดำเนินงาน ดังนี้

1. การดำเนินงานตามหลักปรัชญาของการพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาชุมชนนั้นต้องมีความศรัทธาและเชื่อมั่นในตัวบุคคลว่าเป็นทรัพยากร (Human Resources) ที่มีความสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการดำเนินงานทั้งปวง และเชื่ออย่างแน่วแน่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถที่จะพัฒนาตัวเองได้ตามขีดความสามารถทางกายภาพของตน หากโอกาสอำนวยและมีผู้คอยชี้แนะที่ถูกทาง และในการพัฒนาชุมชนก็ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่ามนุษย์ทุกคนปรารถนาและต้องการความยุติธรรมที่จะมีชีวิตอยู่ในสังคม (Social Justice) ต้องการอยู่ในสังคมด้วยความสุขกายสบายใจ (Social Satisfaction) และต้องการอยู่ร่วมในสังคมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมด้วย (Social Acceptability) ตลอดจนหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการพึ่งตนเองและความเข้มแข็งยั่งยืนของชุมชน เพราะหากประชาชนทุกคนมีนิสัยรักการออม รู้จักการใช้จ่าย ย่อมจะทำให้เกิดความสามารถในการจัดการเงินซึ่งเป็นการสร้างนิสัยแห่งการพึ่งตนเองอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของสังคม

2. การทบทวนประเมินผลและวางระบบการติดตามการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนทั้งหมด เพื่อหาแนวทางในการสนับสนุนและช่วยเหลือ มีแนวทางในการดำเนินงาน ได้ดังนี้

- 2.1 การกำหนดวิธีการจัดการสนับสนุนช่วยเหลือ หรือมีระบบการดูแลการให้ความรู้ ในการพัฒนาสถาบันทั้ง 3 ประเภทได้ เพราะทั้ง 3 ประเภทต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือที่แตกต่างกันไป นั่นหมายถึงว่า กรมการพัฒนาชุมชนต้องกำหนดยุทธศาสตร์ในการสนับสนุนและการพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่แตกต่างกัน

- 2.2 กรมการพัฒนาชุมชนจะมีช่องทางในการประสานงานกับสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากความพร้อมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความแตกต่างกัน

2.3 การพัฒนาบุคลากรของของกรมพัฒนาชุมชนให้มีความสามารถในการทำงานกับความแตกต่างและความหลากหลายของชุมชน และเป็นที่ปรึกษาทั้งในการด้านการจัดการการเงินและการจัดสวัสดิการของชุมชน

3. กรมการพัฒนาชุมชนควรจะทบทวนและพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์ก่อนที่จะเป็นแกนหลักในการจัดตั้งเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน เนื่องจากการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่ประสบความสำเร็จหลายแห่ง พบว่ามีทุนเดิมจากการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่กรมการพัฒนาชุมชนส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานอยู่ หากกรมการพัฒนาชุมชนสามารถประเมินความพร้อมของของกลุ่มออมทรัพย์ก่อนที่จะจัดตั้งให้เป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนนั้น จะทำให้การดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนราบรื่นด้วยดี ซึ่งสามารถดำเนินการโดยการศึกษาวิจัยประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ และกำหนดเกณฑ์ตัวชี้วัดที่เกี่ยวกับความพร้อมในการจัดตั้งเป็นสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

4. การสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติและผู้บริหารของกรมการพัฒนาชุมชน การสื่อสารทำความเข้าใจกับภาคีในองค์กรทั้งในส่วนในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและตรงกัน และผู้ปฏิบัติงานต้องเน้นการทำงานเชิงรุก/เป็นที่ปรึกษาที่ดีให้สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน

5. แนวทางการทำงานร่วมกับองค์กรภาคีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการดำเนินงานของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่ผ่านมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีและองค์กรภายนอกหลายหน่วยงาน อาทิ ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ธนาคารออมสิน สำนักงานส่งเสริมการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนสถาบันการศึกษา เป็นต้น ซึ่งมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อนและการพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน ได้เป็นอย่างดี สำหรับแนวทางการทำงานของกรมการพัฒนาชุมชนร่วมกับองค์กรภาคีและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการโดยการบันทึกข้อตกลงร่วม (MOU) ในการดำเนินงานร่วมกันเพื่อเป็นพันธมิตรและเครือข่ายการพัฒนาชุมชน บทบาทสำคัญขององค์กรและภาคีภายนอก สำหรับข้อเสนอให้กรมการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นแนวทางการทำงานร่วมกับองค์กรภาคีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาการจังหวัดและพัฒนากองอำเภอ หรือนักพัฒนาชุมชนควรมีหน้าที่ในการเชื่อมประสาน (ตัวกลาง) ระหว่างสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังกล่าวในแต่ละพื้นที่ ในขณะที่ผู้บริหารระดับกรมจะต้องทำบันทึกความร่วมมือร่วมกับผู้บริหารของหน่วยงานภาคีเครือข่ายด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยพบว่า สถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชนไม่แตกต่างกัน โดยทั้ง 3 รูปแบบมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาหนี้ของระบบของชุมชนและสมาชิกชุมชน

ในระดับมาก จึงควรมีการส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาสมาชิกกลุ่มสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และให้ทุกคนในกลุ่มคงกระตือรือร้นทำกิจกรรมมุ่งสู่วัตถุประสงค์ของกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทุกคนพอใจในการทำงานร่วมกัน

2. จากการวิจัยพบว่า ผลกระทบตามวัตถุประสงค์ของแผนเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2551 – 2552 พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก และเป็นผลกระทบในเชิงบวกที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน ดังนั้นควรมีการพัฒนาสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนสู่ความเข้มแข็ง โดยเน้นการบริหารจัดการด้วยตนเองของสถาบัน กล่าวคือสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนต้องสามารถบริหารจัดการสถาบันเองได้โดยลดการพึ่งพาหน่วยงาน/กลุ่มภายนอก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนที่นำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงด้านปัจจัยของสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นของการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชนจนถึงปัจจุบัน โดยศึกษาภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2552). **คู่มือการจัดตั้งสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน**. นนทบุรี: บริษัท ลี โอ แลนเซ็ท จำกัด .
- _____. (2550). **สารนารัฐของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต**. กรุงเทพมหานคร: โกลเด้นลีโอ.
- โกวิท พวงงาม. (2553). **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา . (2540). “การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา.” เอกสารประกอบการเรียน
- ภาควิชาการพัฒนาชุมชนคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2550). **ยุทธศาสตร์การกระจายรายได้ สวัสดิการพื้นฐานรากฐานความเป็นธรรมทางรายได้**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. (2541). **ชุมชนเข้มแข็ง ทูทางสังคมไทย หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง ลำดับที่ 1**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมและออมสิน.
- วีรบุรณ วิสารทสกุล. (2538). **กระบวนการยอมรับ การทำเกษตรกรรม ทางเลือกในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองใหญ่**. มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2552). **ความรู้ทั่วไป กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.** เข้าถึงเมื่อ 31 พฤษภาคม 2554 เข้าถึงได้จาก <http://www.cddkorat.com>.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). **เครือข่าย ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยชีวิต สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.

ภาษาต่างประเทศ

Martin Klduff and Wenpin Tsai. (2003). **Social networks and organization.** London: Thousand Oaks.

Merirow, J. (2002). **Learning as transformation: critical perspectives on a theory in progress.** Sanfrancisco: Jossey Bass.